

Natuurlijk gedrag van kip

In V-Focus van februari 2006 schreef dr. Henk Wentink over het gedrag van zijn kippen thuis. Een beeldend verslag, waarin wordt betoogd dat onze huidige productiedieren een deel van hun natuurlijke gedragingen verloren zijn. Als onderzoekers die zich al jaren bezighouden met het gedrag van leghennen, willen we graag enkele kritische kanttekeningen plaatsen.

Door: ir. Thea Fiks – Van Niekerk en
dr. ir. Ingrid de Jong
(ASG – Animal Science Group van Wageningen
Universiteit & Resarchcentrum, Wageningen)

De schrijver vraagt zich af of de 'behoefte van die wandelende legmachines nog wel vergeleken mogen worden met het leven van authentieke kippen'.

De titel van het artikel concludeert hieruit dat het nastreven van natuurlijk gedrag bij kippen kortzichtig is. Een dergelijke conclusie mist elke wetenschappelijke grond en doet geen recht aan de inspanningen van de praktijk om de omgeving van leghennen beter te laten aansluiten bij hun natuur.

Hedendaagse problemen

De hedendaagse houderij van leghennen is niet zonder problemen. De legbatterij is een uitermate efficiënt, waarin de gezondheid van de dieren optimaal gewaarborgd is. Dit systeem veroorzaakt echter belangrijke welzijnsproblemen, omdat de batterijkip niet in staat is de meest basale gedragingen te vertonen, zoals het leggen van een ei in een nest, scharrelen en stofbaden en het op stok gaan.

Met onderzoek is vastgesteld dat leghennen een grote behoefte hebben aan deze gedragingen én dat leghennen problemen hebben als dit gedrag niet kan worden uitgevoerd. Juist om deze gedragsbeperkingen op te lossen zijn systemen als scharrel en voliëre ontwikkeld. Hoewel daarmee een aantal welzijnsproblemen is opgelost, hebben we er andere knelpunten voor teruggekregen.

In scharrel- en voliëresystemen hebben de hennen de gelegenheid om hun soortspecifieke gedragingen te vertonen. Daarmee 'gunnen' wij kippen dat ze hun ware aard kunnen tonen en dus geen 'wandelende legmachines' zijn, maar interessante vogels met een rijk gedragsrepertoire. Moderne hybrides vertonen in scharrel- en voliëresystemen echter niet alleen natuurlijk gedrag, maar ook minder natuurlijk gedrag als verenpikken en kannibalisme.

Natuurlijk gedrag huidige kip

Op vele fronten is het gedrag van onze huidige

productiedieren nog nauwelijks veranderd ten opzichte van de wilde soortgenoot. Er zijn wel verschuivingen opgetreden in frequentie en gemak waarmee bepaald gedrag wordt vertoond. Broedsheid is bijvoorbeeld in de commerciële leghennenhouderij een ongewenst gedrag en daarom grotendeels weggeselecteerd. Ondanks dat komen broedse kippen nog steeds voor in commerciële stallen. Het gedrag zit dus nog steeds in het beestje.

Wentink geeft verder een mooi voorbeeld van productiehennetjes die zich prima wisten te handhaven in semi-natuurlijke omstandigheden. Als de huidige productiekip zich zo goed kan redden, waarom zouden we ons dan druk maken om het natuurlijke gedrag? Dat is een kwestie van beschaving. Naarmate onze maatschappij ertoe overgaat om kippen te erkennen als wezens met gevoel, zul je daar als sector rekening mee moeten houden. Het is om die reden dat houderijsystemen veranderen naar systemen met meer ruimte voor natuurlijk gedrag.

Dat betekent echter ook dat we opnieuw moeten leren kippen te houden. Pluimveehouders die van legbatterijen overschakelen naar scharrelstal, onderschatten dit vaak. 'Ik houd al 25 jaar kippen, niemand hoeft mij daar nog iets over te vertellen', is een vaak gehoorde kreet. Tot ze geconfronteerd worden met twintig procent buitennesteieren. Hoe los je zo'n probleem op? Kennis van het natuurlijke gedrag van kippen kan veel inzicht geven in oorzaken en oplossingen. Waarom maken wij ons druk om het natuurlijk gedrag? Omdat we met de gevolgen ervan geconfronteerd worden.

Is natuurlijk gedrag nodig?

Het is kortzichtig te stellen dat de huidige productiekippen geen natuurlijk gedrag meer nodig hebben. Zoals aangegeven zijn er diverse problemen in de houderij die gerelateerd zijn aan het gedrag van de kip. Waarom zien we die problemen niet in (semi)natuurlijke rassen? Komt dit door de groeps grootte, genetische aan-

pen niet onderschatten

leg, bezettingsdichtheid of voeding? Of moeten we de omgeving nog meer aanpassen aan het dier? Niet alle problemen zullen daarmee worden opgelost. Ook dan zullen we nog veren-pikkerij en kannibalisme zien. Kennis van het natuurlijke pikgedrag kan ons leren hoe dit gedrag in het dier verankerd zit. Pas als we weten hoe het bij een natuurlijk functionerend dier zit, kunnen we de afwijkingen goed in kaart brengen en kunnen we acties ondernemen. En misschien komen we dan tot de conclusie dat we een klein stukje van het natuurlijke pikgedrag missen. Dit kan een reden zijn om dat stukje op één of andere manier terug te krijgen. Het nastreven van natuurlijk gedrag kan dan de oplossing bieden voor een probleem in de huidige houderij. Natuurlijk gedrag nastreven is dus niet kortzichtig, maar juist vooruitstrevend.

Natuurlijk paringsgedrag

Om bij het voorbeeld in het artikel van Wentink te blijven: de aanwezigheid van hanen levert niet altijd een idyllisch plaatje op. Zoals Wentink terecht aangeeft, is de communicatie tussen moderne leghennen en hanen niet altijd meer

zoals die in de natuur was. Bij vleeskuikenouderdieren is dit wellicht de achterliggende oorzaak van de beschadigingen bij de hennen als gevolg van het treden van de hanen. Recent onderzoek van ASG heeft laten zien dat elementen die bij het natuurlijke paringsgedrag horen, niet meer worden vertoond. Paringen worden nauwelijks nog voorafgegaan door baltsgedrag. Spontaan hurken van de hennen in respons op de toenadering van de haan, komt maar sporadisch voor. Op zich hoeft dat nog niet tot problemen te leiden, maar bij vleeskuikenouderdieren is waargenomen dat de hanen tijdens de paring zeer ruw optreden richting de hennen. Met negatieve gevolgen voor het welzijn van de hen, want dit 'hanige' gedrag veroorzaakt angst en veer- en huidbeschadigingen. Zonder ingrepen leidt dit tot een onacceptabel niveau van beschadigingen bij de hennen en een sterk verhoogde uitval. Bovendien slaagt maar maximaal de helft van de paringen. De uitdaging voor ASG is nu om te onderzoeken of we dit natuurlijke paargedrag weer kunnen terugkrijgen, zodat het welzijn van de hen wordt verbeterd. En waardoor misschien ook wel het aantal gelukte paringen gaat stijgen.

VLEESKUIKEN- OUDERDIEREN

De communicatie tussen hennen en hanen is niet meer altijd zoals in de natuur. Bij vleeskuikenouderdieren is dit wellicht de oorzaak van de beschadigingen die de hanen tijdens het treden aanrichten bij de hennen.

Foto: ASG

Conclusie

Onnatuurlijk gedrag speelt een grote rol bij diverse problemen in de huidige houderij van kippen. Meer kennis van het natuurlijk gedrag kan de sleutel zijn tot oplossingen. Het streven naar meer natuurlijk gedrag bij onze productiedieren is absoluut niet kortzichtig. Het kan juist een duurzame, vooruitstrevende oplossing bieden voor problemen waarvoor we ons nu gesteld zien.